

Mga Hilwalaybay nga Walay Prosodyo

-- Mayamor

Agosto-Septyembre 2003

Panay

Kaundan

1. Ang Hilwalaybay Ko
2. Hilwalaybay nga Walay Prosodyo #1
3. Hilwalaybay nga Walay Prosodyo #2
4. Talakayan
5. Tugon kay Roscapili kag Iban nga Katulad Niya
6. Para kay Jeanette Chavez kag Iban nga Katulad Niya
7. Gab-i Na
8. Paathag sang Instuktor
9. Ang Balay
10. Botika sa Talon
11. Sa Talon ang Laboratoryo Nanday Tay Pidro
12. Isa ka Gab-i
13. Bais-Bais: Diin ang Mauna, Teorya? Ukon Praktika, Aber?
14. Tula-Balita #1: Patay ang Kalbo nga Agila!
15. Tula-Balita #2: Isda'ng Frankenstein!
16. Tula-Balita #3: Diin na ang P1.2 Bilyon?
17. Tula-Balita #4: Delikado nga Pestisidyo!
18. Tula-Balita #5: Pamalbal sa Nagawelga nga Mamumugon
19. Tula-Balita #6: Sin, Suporta kay GMA
20. Tula-Balita #7: Kuno Kontra-GATT-WTO?
21. Banggianay: Diin ang mauna, Idea? Ukon Bagay?
22. Sulat ni Ka Ariston Remus sa mga CAFGU
23. Walay Tig-ulo
24. Gloria, Tabugon (Halaw sa “Spaghette”)
25. Para Kay ____
26. Para Kay Kaupod Anak
27. Bilin ni Ka Amang (2)
28. Kahandaan
29. Ang Rear Guard
30. Ang Scout Ranger sa Atubang sang Pulang Gerilya

Ang Hilwalaybay Ko

Ang hilwalaybay ko
Siling sang iban
Nga wala kuno prosodyo.*

Huo, komporme ako.
Sa pila ka kaso
Bangud ang sinulatan ko
Wala napasulod sa mga porma
Nga establisado—
Angay sang iambiko, anapestiko,
Trochaiko kag dactyliko,
Ukon tradisyunal nga porma, iskema
Sang villanellya, sestina, sonneta,
Tanaga, rondeau, komposo
Kag dramatiko nga monologo...
Bisan sa kategorya sang hilwalaybay
Ang akon sinulatan
Natadtad sang mga dinalan
Sang mga linya
Nga indi mo mabal-an
Diin ka ayon maginhawa...

Gani sa mga kritiko—
Pasensya na kamo
Kay tuhay ang panulat
Kag paghulag ko...

Nagasulat ako
Indi sa lamesa,
Kundi samtang nagahapo sa lupa;
Indi sa kompyuter
Kundi sa kaha sang sigarilyo, sidsid sang newspaper
Indi sa malinong nga lugar
Kundi sa gansal sang gyera'ng ginalunsar;
Indi sa masulhay nga kwarto

Kundi sa talon nga indi masirado;
Wala sang bombelya nga masanag
Kundi sa idalom sang bulan nga ‘gabanaag;

Wala ako nagaberso
Nga unay ang diksyonaryo;
Nga may bastante nga panahon
Sa pag-unyt sang imahinasyon
Kag pag-id-id sang mga silabiko
Pat-uron ang takus sang linya
Kag id-iran ang perpekto nga ritmo
Nga santo gid sa natun-an ko—
Kay ako nagaberso pangunahon indi sa papel
Kundi sa gatilyo sang pusil,
Nagasulat ako sa kaagahon
Kay gamitob sa selebrasyon sa hapon
Upod sa masa...
Ang sinulatan sa papel isulod sa bulsa
Kag sa gab-i liwat naman mamartsa
Mahimo mabasa sa suba, ukon maulanang
Ang hilwalaybay sa papel—
Kon hilwalaybay gid man—
Mabasa, madunot kag indi ko namadumduman
Wala kaso, total ang sinulatan napuslan
Kon kinahanglanon magbalay naman
Kag ini bisan waay prosodyo,
Mahapdi sa kaaway, masakit sa ila ulo,
Apang musika naman
Kon pamatian
Sang masang pigos kag ginahimuslan.

Di-bale, Amigo,
Sa pila ka adlaw, masulat gihapon ako

Sang mga binalaybay nga ginaistrikto
Ang ginasiling nga prosodyo
Kay subong, nagagyera pa ako.

(Agosto 25, 2003)

** prosodyo (prosody)—syensya nga naperteniser sa mga porma sang binalaybay kag nagasakop sang mga halambalanon sang takus kag metro, ritmo, kantidad sang mga tinaga, accent kag iban pa angut sa tunog sang binalaybay.*

* * *

Hilwalaybay nga walay Prosodyo #1 Globalisasyon, nagapalala sang Gutom

1 siling sang gubyerno
globalisasyon kuno maayo
pilipinas mag-entra sa GATT-WTO—
kay mapauswag pangabuhian sang tawo;

2 ginpatuman ang liberalisasyon
ekonomya ginbuksan sa mgadumuluong
bugas, mais kag mga ulutanon
baboy, karne, ahos—walay pugong-pugong;

3 sa 5-tuig nagbasa ang importasyon
nagtaas, porsyento sang pagdagsa
produkto sang dumuluong.

540% sa bugas
320% sa mais
580% sa poultry
320% sa baka
120% sa baboy
45% sa isda

resulta maathag Makita

Mga Hilwalaybay nga Walay Prosodyo.doc

5

4 P13 bilyon ang pyerdi sa agrikultura labing naglala ang krisis pang-ekonomya.

40% sg populasyon gakabuhi sg kulang P32/adlaw
5 milyon wala trabaho
20 milyon wala balay/iskwater

5 bisan ang gubyrerno—nagapasingit P263 bilyon ang tantya nga badyet dipisit wala na kwarta para sa serbisyo sosyal sang publiko pero pangurakot nila wala-kag-tuo.

P20+bilyon nadula sa korapsyon
20% sg proyekto sg gubyrerno sa bulsa sg pulitiko nagakadto
57% sg pribado nga korporasyon nagasaburno sa gubyrerno para kontrata masiguro

6 tikang sang gubyrerno mangutang kay kada dolyar nga kita sa eksport anom ka dolyar naman ang bayad sa import

P5 bilyon utang sa pangpubliko nga sector
\$54 bilyon utang sa luwas
14.7% pagdaku sg utang sa nagligad nga 12 bulan

7 agud makautang, gubyrerno ginadiktahan padayunon angmadasig kag lubos nga katumanan kasugot sa GATT-WTO nga pinirmahan ekonomya padayon sa dumuluong ginabuksan... (balik naman sa #1)

8 ining siklo nga mapang-ulipon nagapadayon asta subong nagapalala nga nagapalala sang gutom daguok sang tiyan ang globalisasyon!

(Sept 14/03)

* * *

Hilwalaybay nga Walay Prosodyo #2 Binertuldo sang Gubyerno

1 ari ang daku nga binertuldo
sang papet nga gubyerno:
“Kalinong kag orden ipasiguro
agud dugang magsulod kuno
ang mga imbestor sa pagnegosyo!”

2 ginbuyok ang imbestor nga dmuluong
binaligya ang Pilipinas paagi sa globalisasyon
antes pa kay GMA, “Phils 2000” diri man nakaangkla
amo man ang “Angat Pinoy 2004” ni Estrada
ginretoke ang “omnibus labor code” batuk sa mamumugon
kag ginduso ang pagkambyo sang konstitusyon
tanang—para sa interes sang dumuluong

3 may imbestor nga sumulod
pero wala man cash nga dolyar
kay kadam-an balon ang “lupad-manok” nga kapital
ang dumuluong-kapitalista nagkaka sang superganansya
tagsa ka dolyar nga magsulod, \$4-6 ang ginabawi nila
halin sa interes sa pautang, taya sa “stock market”
kag sa negosyo ganansya...
ginasag-ahan ang ekonomya

4 resulta, naglala ang krisis:
naglala ang kaimulon sang pumuluyo
halin sa ika-77, nag-us-os sa ika-85
sang 2003 sa paggrado sang UN Human Devt Index

- nagnubo ang aktwal nga kapasidad sa piso
sa bayluhanay sang piso-dolyar sang 1994,
P0.58 na lang ini subong
linamon na sang implasyon ang P0.42 sentimos.

- P280 ang matag-adlaw nga min. nga sweldo;
P558 naman ang matag-adlaw nga kinahanglan
sang pamilya nga may 6-tao;
ginapamilit ni GMA, P162 lang kuno
ang matag-adlaw nga kinahanglan sang pamilya
nga may lima katawo.
- \$5.2 bilyon ang ginkapyerdi sa agrikultura sugod 1995
umpisa nga nag-entra sa GATT-WTO ang pilipinas.
ang gubyrno nagreport sang \$1.2 bilyon nga surplus
sa negosyo...butigon kayo!
- P38,000 ang utang sang kada pinoy sa 80 ka milyon
nga populasyon, bangud \$54 ang kautangan sang pilipinas
sa luwas...

5 pumuluyo nagreklamo sa gubyrno
ginbandera, ginsinggit ang ila alternatiba
apang wala nagapamati si GMA
pero sa hutik ni Bush siya nagakarasa
kay papet, kag sa manggad may partida!
Kag ang nagaprotesta ginbakol kag ginpriso pa
Sa Iloilo may record na!

6 balik naman sa iya benirtuldo
mga terorista ang mga nagareklamo
sa hayag man ukon armado
hala segi—tudo-gyera ang polisiya
may 1,700 na nga hrvs nga narekord
sa nagligad nga duha ka tuig...
P8 milyones kada adlaw ang gasto sa mindanao
Para “siguruhon ang kalinong kag orden”
P1 bilyon naman kada bulan batuk sa CPP-NPA.
(balik naman sa #1)

7 wala ginasabat ni GMA
ang ugat sang problema
nagabinertuldo ang gubyrno

kay ini ang ila gusto
segiha, malintian gid kamo!

(sept 16/03)

* * *

Talakayan

Nagatipon ang mga mangunguma sina nga sirum
Kag nagaistorya sang problema angut sa gutom
Mataas ang presyo sang tanan nga balaklon
Apang ginabarat kag ginabarat ang ila produkto
Kulang gid ibakal sang kinahanglanon nga konsumo...

P5 per kilo ang kamatis

P8 per kilo ang atis

P8 per kilo ang mais

P5 per kilo ang paray

P20 per kilo ang katumbal

Ang mga mangunguma nagapanghayhay

Nagareklamo sang nagadagsa nga produkto

Kuno halin sa Bantangas ang ahos

Katumbal, kamatis kag ulutanon

Pyerdi lang local nga mangunguma

Indi makabawi sa gastos!

Nagpaathag si Kaupod Kardo:

“Tay diin naghaling ang kalo mo?”

“Ay, ginhatag sang akon amigo sa Iloilo...”

May marka ini nga sa pulong nga Inglis:

One World, One Market, One Source

“Bal-an mo ‘Tay, ang nasulat sa kamo mo

amo ang pinatahum nga islogan sang paghimulos

Buot hambalon sina: ‘Isa ka kalibutan,

Isa ka Balaligyaan, Isa ka ginhalinan sang produkto’

“Ah, gali?” saligbat ni Tay Isko.

“Islogan ina sang globalisasyon

pagpaniplang, nga komo isa kita ka merkado
tambakan kitra asta sang agricultural nga produkto
Apang atrasado kita, indi makakumpetensya
Kundi pyerdi!” Dugang ni Ka Kardo.

Madamo pa sila sang gintalakay, mga koro-koro
Hinunos ni Tay Isko ang iya kutsilyo
Hinukas ang kalo sa iya ulo
Dayon ginkiskisan kag panason ang mga letra
Samtang nagakulumuron: “Binuang d’ya nga islogan”
Nagahipos lang ang iban nga mangunguma
Pero nagaugtom ang bag-ang...
Si Tay Isko: “Sa rebolusyon padayon kita kad’ya!”

(Septyembre 20/03)

* * *

Tugon kay Roscapili Kag Iban nga Katulad Niya

*“Dreams are better than reality.
It is there where you see something,
Like a mirage, but it is not really clear
With my abstracts, I give my audience
A visual dose of relief..
I shut myself totally in my own world
Abstracts have hidden meanings
And you have to really look
Into the artwork to see the mystery...”*

-- Rosscapili,
isa ka artist/pintor

1.

10 Mga Hilwalaybay nga Walay Prosodyo.doc

ginasiling mo—
mas maayo ang mga damgo sangsa realidad
bangud diri mo makita ang mga bagay
angay sang arumiraw nga indi masyado maathag
kag paagi sa imo abstraksyon nga pagpaminta
ginahatagan mo ang imo tumalan-aw
sang biswal nga bulong pangpaumpaw
kag magpangsira sang imo kalibutan
ang mga abstrak nga inubrahan may tinagong kahulugan
kag dapat gid himutaran
ang inobrahan-taliambong agud makita ang katanhagaan...

2.

ginpakita ko na sa madamo nga mangunguma
larawan sang imo inobrahan kag ginpinta
halin sa daan nga pahayagan-magasin
sa balay nanday Tay Arsen
hambal nila—“ano man ina nga mantas?!”
ginsabat ko—“arte ina nga obra sang isa ka pintor, ginpinta
mahal ang presyo kon nadisplay sa galerya,
kon baklon, kulang pa ang bili sang napulo ka karbaw...”
dayon sang isa ka mangunguma pang-abaw-abaw
liwat ginhimutaran ang laum niya simple lang nga mantsa:
“Damulit man ina nga obra,
napulo ka karbaw indi katumbas, kulang pa?!”
sa malip-ot nga pulong, abyan,
indi nila mahangpan, pasuli-sulion man
ang imo “Isthmus” nga inobrahan
nga gindamgo mo, sa kaugalingon nga kalibutan.

3.

mahimo sabton mo ako, kadlawan
indi para sa ila nga mangunguma ang imo inobrahan
wala man gani sila nakakadto sa mga galerya
manubo ang ila edukasyon, kapasidad nila
sa pagkritik ukon pagpamensar
gani sa dinamgo nga taliambong di-kaapresyar...

4.

apang indi, akon amigo, kay sa kamatuoran—
ang ordinaryo nga mangunguma nagadamgo man,
nagadamgo sila sang mga bagay nga sobra pa sa imo
bangud matam-is ang magdamgo sangsa realidad
nga ginaantus nila sangsa imo...
ginadamgo nila ang pasalig sang langit kay didto tanan
alalangay;
bilang padya, kay diri sa duta tuman ang ila pag-antus kag di-
hilway
sa langit tumbasan sang di-hamak nga kalipay
ang tanan nga kasubo kag kalbaryo sa duta
basta hinolsol ka lang, akuon nga ikaw makasasala
bisan ikaw walay sala, nagpanubli ka sang sala
kag kon indi mo mahangpan, segi lang—
itaya ang pagtuo, kay ina tinago'ng misteryo!

5.

ugaling indi sila ma pintor kag artista nga angay mo
apang may iban nga gusto kag interesado
magtiltig sang bato, nagahimo rebulto
apang indi makapadayon kay ginabutong
sa pagtrabaho nga makatambal sa gutom
wala sang nagainteres sang ila human nga rebulto
nga human man gani sa ila damgo...
apang maathag sa ila ang pagdamgo sang waay katapusan
kay ini ang ila alatrasan sa tanan nga kapaslawan
labi na kon sugong na ang gutom nga ginabatyag
nagakurog ang kalawasan, panulukan nagapalangdalag
ang mga rebulto, santos man o birhen nagahulag
daku nga misteryo, milagro na ang nagaluntad
nakaagi ka sini batyag?

6.

siling ko na gani—terible sila magdamgo
bisan dagway ni Lucifer, tuman ka klaro
may ikog, sungay, maitom, malaba ang kuko
pangutan-a kon ano ang dagway
sang aswang, hubot, bagat, tayho, kapre, santermo
kay saysayan ka nila, kongkreto, wala palso
indi lang arumiraw nga siling mo sa damgo
gani indi na sila sang arte paumpawan
agud ilubong pa sa misteryo ang ila ginapanamguhan.

7.

kay indi sang mga mangunguma mahangpan,
ang imo pinintahan nagdugang lang sa mga katanhagaan
indi naman sila sini mamag-o kay kadamo sang indi nila
maintyendihan
nga ginakabig na lang nga misteryo sa kalibutan
hungod mo man kag sa indi, ini ang nangin epekto
sa mga mangunguma nga sa populasyon sitenta’y singko
porsyento
sa kadamo na sang katanhagaan...
kag ulihi kona lang nahibal-an nga sa mga mangunguma
malaka gid man ang nagapaminta, kag siling sang isa:
“mangunguma ako iya, pero kabalo gamay magpaminta
kag ngaa piliton ko ipinta ang larawan nga indi makita sang
mata?”
dugang pa niya,
“paano ko ipinta ang linibo ka ispiritu nga angheles
nga nagapungko, nagaamba sa punta sang dagum nga
mataliwis?
paano ko ipinta ang ‘gamhanan nga isa’ nga may tatlo ka
persona?
(isa ka lawas nga may tatlo ka ulo?)
nga indi ko mahangpan kag ginapatindog nga isa ka
katanhagaan?
ang ‘blue-green’ akon pa masarangan

apang ang konsepto nga ‘kwadro-sirkulo’ indi ko malarawan

kon piliton gid, damulit ang madangtan
kag indi ko gusto nga mangin alagad man
sang taliambong sang kabutigan kag katanhagaan...”

8.

ang katawhan indi kinahanglan paumpawan
sang bulong sang arte agud ilubong ang kapigusan sa
katanhagaan
kag batunon na lang ang pigos nga pagkahintang
bilang swerte, badlit sang kapalaran, total may langit
man...

tuhay nga bulong ang ila ginakinahanglan
dapat pukawon sila sa bugtaw nga katulugon
sa pagpantasya kag hilwayon sa kamangmangan
bangud obhetibo, realidad ang ila pag-antus,
ano ang ugat, ano ang solusyon tukibon
ka yang panaad sang langit kag sumpa sang impyerno
ginhimo lang sang painu-ino agud ulipunon ang tawo
ang pagdamgo kag pagpakontento
sang walay basehan nga misteryo
gapos sa pag-ulipon sang pamensaron, kamuklatan, kaisipan
para sa akon,
ang arte para sa pagkutkot sang kamatuoran
indi sa paglubong ukon pagpalagyo sa realidad
ukon labi nga pagpatingkad
sa pantasya kag misteryo
kag waay basehan nga damgo...

9.

abyan, kon ako imo pamatian kag tuyo mahangpan
mapait gid man ang realidad sa makasahing katilingban
apang indi naton ini pagpalagyuhan
paagi sa pagdamgo ukon pagtuga sang kaugalingon nga
kalibutan,
komprontahon ang kamatuoran—

apang kon komportable ka na

sa pangabuhi mo subong upod sa pamilya
mabudlay gid man himuon ang tanan
apang sa mga nagasud-an sang asin kag butkon sang
palawan,
madasig nila ini mahangpan
nagabanggianay man ang aton kaisipan
pilosopiya ukon panan-awan sa kalibutan
natural ina sa obhetibo nga kamatuoran
may malain, may maayo
diin ka manindugan, sa kamatuoran
o sa walay basehan nga damgo kag misteryo?
sa akon wala misteryo ukon katanhagaan
ini ang esensya sang obhetibo nga kabuhi sa katilingban
ang walay untat nga pagtukib sang obhetibo nga kalibutan
sang tunay nga kinaalam—ang kamatuoran
sa layi sang pagbag-o dili mapunggan
kon ngaa nagapanghangkat ako—
ang kabuhi sang tawo—pintor ka man ukon indi
may mahimo ka sa mauswagon nga pagbag-o:
ang kahilwayan sang kangkatawhan!

(sept 5, 2003)

* * *

Para kay Jeanette Chavez*
kag Iban nga Katulad Niya

1.
ginhimo mo,
yadtong taliambong—
kahoy nga piano, iban nga inobrahan
nga human sa bulak, papel kag kartun
apang gin-guba mo man, ginsunog
sa isa ka maduagon nga pagsaulog

kag paghangkat sa kasaysayan

sa paghatag sang bag-ong kahulugan
kon ano para sa imo
ang taliambong
nga ini sarangmabag-o,
nagabag-o, kag indi sa katubtuban...

2.

di kaangay kay Michaelangelo
nga nagahurma sang rebulto
sa marmol nga bato,
ginhuman ninyo
mga istruktura sa yelo,
bulak kag prutas nga ginpinta**
indi sa acrylic, oil ukon tempera
kundi de-kolor nga *icing* sa tinapay kag keso
kag pabay-an nga matunaw
sa kainit sang udtong-adlaw
agud ipakita ang aktwal nga proseso
sang indi mapunggan nga pagbag-o...

3.

sa mata sang iban,
mga buang kamo
apang sa akon, ginapanumdom ko
ang ginhimo ninyo
kay ang iban gani, ihi ang ginamiskla
sa pagpinta sang kaisipan nila nga basura,
hinangkat ninyo ang konsepto sang pagkaantigo
ang komersyalisasyon nga kalag sang mga rebulto

minilyon ka dolyar nga “Irisés” ni Van Gogh

kag ginbutang sa tunga sang painu-ino ko
ang arte para sa ano
para kay sin-o?

(agosto 30, 2003)

* ginsunog ni Jeanette Chavez ang iya inobrahan sa taliambong agud ipakita nga ang arte kag mga konsepto diri nagabag-o kag indi permanente.

** si George Gonzales naghimo sang iya relief paintings nga “*Four Seasons*” nga human sa *butter* kag keso. Ginpainitan niya ini astamaturaw kag ginpakaon sa kabataan nga nagkalipay sa pagsaksi sang amo nga exhibit sa publiko. Ang iya “*Four Seasons*” ginbase sa “*Fruit and Flower*” nga ginpinta ni Guiseppe Arcimboldo, isa ka Italyano nga pintor sang ika-16 nga siglo nga indi iya sarang makaon.

Natabo ini tanan sa Havana, Cuba, sa diin ginhiwat ang isa ka exhibit sang transitory art nga ginabug-os sang mga inobrahan nga “*ephemeral*” kag gintigayon sang Experimental Center for Visual Arts sa amo nga duog.

* * *

Gab-i Na

Gab-i sang pag-bot namon
Sa kamalig ni Tay inyong
Inanay nga ginbuksan ang ganhaan
Samtang nagabusbos ang ulan,
Wala tao—
Ang tagbalay didto sa baryo
Dayon ko hinukas
Sa basa nga lawas
Ang pak, magasin pawts kag armas,
Sa salog akon ginwahig—
 mga kayan, palukpok,
 paya, lapat, nuog, hungot,

daan nga bateri, pasok,
kawit, lipya, suki, kugong,
buri, lipid/bote, mga binaruron,
liso-liso, ispiho nga buong,
sartin, tason, kutsara, baso,
tapalan, kalat, kahoy nga retaso,
kalalaw, alat, obo,
mga plastic, guba nga kaldero,
umal, turiyas, bunot, hal-o
sa kilid may galingan pa nga bato—

Sining mga material nga bagay nga tinangkas
Nga kabahin sang kabuhi sang mangunguma
Gindugang ko ang kapoy nga lawas
Sa pagpahuway na, kaysa buwas
Diri kami matuon-talakay upod sa masa
Topiko sang materyalista nga pilosopiya.

(Agosto 27, 2003)

* * *

Paathag sang Instruktor

Siling sang instructor, sina nga aga,
Sa isa ka pulong-pagtuon upod sa masa:

Ari, may isaysay ako,
Tandai kay ini ang matuod kag husto
Sadtong una kag ikaduha na dekada
Sang nagligad nga siglo,
Mga tinuig sang 1913 asta 1920
Ginhilubos sang kolonyalismong USA
Sa Pilipinas ang aton agrikultura
Nga magserbi sa ila interes.

Malaparan nga ginbuksan ang pagpananom,
Ang mga katalunan gintroso, mga minahan ginkutkot,

Ang mga mangunguma sang duta gin-agawan
Gintiplang sang mga agalon kag dumuluong
Ila gin-imbento ang mga layi kag titulo
Agud duta maburaw, ila mamonopolyo
Para sa dalagku nga korporasyon
Nangin “dutang pinangako” ang Mindanao
Cotabato—maisang kag palayan
Pastuhan sang kabayo kag baboyan
Bukidnon—kapehan, pastuhan sang baka
Sang ulihi, talamnan sang pinya;
Davao—pinya man kag kasagingan;
Sa naaminhang Luzon—tabako;
Benguet—minahan sang bulawan kag trosohan;
Kalamay sa Tarlac, Negros-Panay, Pampanga
Samar-Leyte—abaka...

Nagpabilin ining kolonyal nga sistema sa agrikultura
Produktong pang-eksport, monopolyo sang pila ka pamilya
Tubtub subong nga nangin malapyudal ang ekonomya
Naglala ang gutom sang mga mangunguma—
Kag ari ang halimbawa:
Sa apat ka bulan nga pagpanguma
Sa dutang isa kag tunga ka ektarya
Walay irigasyon, lupa sa sa langit sang ulan nagatangla
P26,104.50 ang kabilugan nga gastuhon
 kon sa diin P15,839 ang gastos sa pagpatanom—
 mga gastos sa binhi, sab-og, abono, pestisidyo,
 arkila sa makina kag gasto sa krudo;
 inutang pa ining kwarta, ang saka 30 porsyento;
 kag P12,225.50 naman ang gasto
 para sa kabudlay sang tawo;
 P10,291 naman ang gasto sa pag-ani—garab,
 thresher, paghakot sang tubas nga produkto;
 P4,500 naman ang bayad sa arkila sa duta;
 Pila ang bilin sa mangunguma?
P33,750! Samtang P26,104.50 ang kabilugan nga gastos
Nagagwa nga P7,645.85 ang kita sang mangunguma

Sa sulod sang apat ka bulan
Ukon P1,911.46 kada bulan, ukon P63.71 kada adlaw!

Apang sa pagtasa sang ekonomista sang gubyerno
P15,900 kada bulan ang kinahanglan sang pamilya nga may
lima katawo
Ukon sa malip-ot, P530 kada adlaw nga konsumo
Anhon sang mangunguma ang P63.71 nga kita?
Kulang sila pagkaon,
Kulang sila bayuon,
Sa pagmasakit, wala na gastuhon
Balay niya gubaon,
Wala ibayad sa pag-iskwela sang kabataan
Ginahimo sila nga mangmang,
Kag padayon nga piguson kag himuslan
Asta naman nga sila magtigulang...

Karon—
Ano ini, swerte ukon badlit sang kapalaran?
Indi! Kay may nagahimulos sa ila,
Sistematiko, institusyunalisado
Ini ang sistematiko nga paghimulos kag pagpigos
Sa nagaluntad nga sistemang malapyudal-malakolonyal
Nga ginapaluntad, ginapabilin, ginapangapinan
Sang papet nga gubyerno nga ginapadalagan mismo
Sang sahing agalon mayduta, kumprador burgesya
Kag agalon nila nga imperyalismong USA!
Ara, pruyba ang matuod naton nga kasaysayan
Bisan pa gani, kita ginatiplang
Hambal pa sang iban:
Pasalamat kita sa USA
Sa ila kaalwan!

Apang sala!
Ang imperyalistang Kano
Ang angapaantus sa mga pumuluyo
Paagi sa tuta nga gubyerno

Nga nagapikoy sa iya mandu—
Gani wala pa ang matuod nga pagbag-o
Halin sa nagligad nga siglo
Indi bangud nagpundo ang kasaysayan
Ukon nahuman na ang katilingban
Kag indi na mabag-o
Kundi indi pa tapos ang paghimakas
Sang pumuluyo agud makahaw-as
Sang pumuluyo agud makahaw-as
Sa bilog nga kalibutan, indi lang sa Pilipinas...
Kag ina kon ngaa ari kita
Nagatuon para mahangpan ang kawsa
Ang armadong rebolusyon isa ka syensya
Ini ang solusyon nga aton ginasulong...

Samtang ang instructor nagapaathag
Nagaugtom ang tumuluon nga masa, hugot nga ginabatyag
“Husto ka, Kaupod! Gusto ko man saysayan ang iban
agud sila makapamat-ud!”

(Agosto 31, 2003)

* * *

Ang Balay

Ang balay
Ni Tay Paron
Sa ubos sang pinuod nga kawayanan
Makapila ka beses na namon nakadtuan
Nagakaguba na, apang wala gid nakaydan
Wala igasto kag sako permi sa ulumhan

Ang dingding indi tabla
Ang human sa tadtad nga panapa
Halos mabilwa na kay gin-gabok

Sang saliksik kag bokbok
Ginatakpan nalang sang malapad nga kalendaryo
Nga kon himutaran mo
Ikaw may panumdumon:

Kay nagatupad ang larawan sang birhen nga Maria
Kag larawan sang hublas nga nga babae, di ko kilala
Wala nagahimo altar si Tay Paran
Wala man siya may ginasimbahan
Ang iya lang, buslot matabunan
Sang lunsay libre nga kalendaryo nga lay larawan
Sang kasingkasing ni Maria
Kag pusod sang babae nga artista...

Nangin bulig-biswal ang dingding ni Tay Paran
Sang topiko nga maayo istoryahan
Ang garuk nga kultura sa katilingban
Nga nagabulag sa katawhan...

Kag huo gali—
Bwas, amon dagyawan
Pagkay-o sang balay ni Tay Paran
Kag madula na yadtong mga larawan!

(Agosto 21, 2003)

* * *

Botika sa Talon

Subong nga aga,
Nagmandu ang CO namon,
Ang isa ka tim sang yunit ang ila obrahon
Maghimo sang herbal nga bulong
Ang mga sangkap amon pangitaon
Mga dahon-dahon sa lati kag talon:
Pandan-tsina, tanglad, alibhon,

Lino, langkawayan, burong-burong,
Labigan, talisay, patani,
Kalakugo, tigaw, lagundi,
Hantak, herbabuyna, lahing nga lubi—
Ang sangkap lubakon, sa gata pugaon,
Saraon kag lagaon
Asta maglana—
Maayo nga bulong namon, ihatag sa masa
Nga wala kwarta ibakal bulong sa botika
Kami sa masa nagabuligay
Sa daku kag gamay nga mga bagay
Padayon ini asta kita mahilway!

(Agosto 26, 2003)

* * *

Sa Talon ang Laboratoryo Nanday Tay Pidro

Ang rebolusyonaryong organisasyon sang mangunguma
Nga napasakupan ni Tay Pidro sa baryo “A.”
Nagtingob sa isa ka kampanya—
Paghimo pestisidyo sa tanom sa uma
Ginpangita sa talon mga dahon, unod, bunga:
 Kayos, kusol, lagtang, tubli,
 Manunggal, buyo-buyo-halo,
 Payhud, dahon sang made-de-kape,
 Laktan sang habon, naptalina...
Dayon lubakon, misklahon santo sa pormula
Ang duga mangin bulong-pestisidyo
Ispray sa palay, pahu kag mga ulutanon
Epektibo nga pangbato sa peste sa pananom
Kag alternatibo sa mahal kag makahalalit nga bulong:
 Applaud, Porsnail, Tornado,
 Sumicidin 3 E.C., Chix,

Sumi-Alpha, Blinx,

Padan, Vexter, Surekill...
Mga produktong Jardine Agchem,
Nga siling ni Tay Joaquin—
Nagapatuhaw pa sang dugang nga peste nga di-makilala
Nga halit sa pananom sa uma
Kag nagabuslot sang ila balsa:
 Nagapngitkit sobra pa sa apan
 Mataas ang presyo, halos masarangan
 Tagsa ka pagtubas sila gina-tagawhang*
 Ano man gna bakas, lubong sila sa utang...
Apang ila ni Tay Pidro nahibal-an
May labaw pa nga peste sila nga ginapamatukan
Mga agalon-kumprador, tunay nga salot sa katilingban
Kag sa rebolusyong agraryo lang sila mapukan!

(Agosto 30, 2003)

*tagawhang—salot nga may agalon nga nagakuha sang produkto sang mga mangunguma. Ang ila agalon indi Makita nga ispirito, sa pagpati sang mga Tumandok.

* * *

Isa Ka Gab-i

Gab-i na,
Sang pag-abot namon kanday ‘Nay Jualiana
Ang ila balay kasarangan lang bilang nahanunga’ng
mangunguma
Sang amon pagsampor amon nabatian
Tingug sang iya bana, si Tay Juan
Bisan nakainom matam-is nga tuba
Kag medyo nagapitla
Tayuyon gihapon ang ila mahirup nga pagsugilanunay
Kag amon nahangpan, kay ‘Tay Juan nga ginsaysay
Nakayuhom ako...

Gin-abi-abi kami
Sang duha ka mal-am
“Lahos kamo, mga nene, Toto...”
Nagalamano nga sambit ni ‘Tay Juan
Dungan ang pagsili sang nagagahud nga ayam
“Bahin man sa kasaysayan kag rebolusyon
ang amon ginaistoryahan...”

Ginpanyapunan kami sang mag-asawa
Sinabawan nga alloy, kan-on nga mainit pa
Samtang padayon ang pag-istorya...
“Pasensya na kamo, mga anak...
Pigado gid si Tatay kag Nanay ninyo...”
Gipapadayon namon ang pagpaathag sa ila
Sang amon katuyuan kag presensya.

Ginpabalunan kami sang mag-asawa
Naputos sa plastic nga kan-on kag uga
Gintunghol ni Nana yang habal nga atis
Wala na ginabaligya kay barato kayo
Kinse pesos ang kilo,
“Thatag ko na lang sa inyo...”

Liwat kami nga nagpasalamat
Nag-amba antes magpaalam sa paglakat
Sa kadulom sang gab-I kami nagbagtas
Pakadto sa isa ka lugar, kay didto sa buwas
May aktibidad kami sa masa nga padayunon,
Maghiwat sang pulong-pagtuon
Sa hilikuton propaganda-kultura kag edukasyon.

(Agosto 22, 2003)

* * *

Bais-bais:

Diin ang mauna, Teorya? Ukon Praktika? Aber...

Liyamador:

Maayo nga adlaw sa inyo nga tanan
Ari naman kita agud masaksihan
Pagbais idea, bag-id kaisipan
Palihog silensyo, aton pamatian:

Sa akon nawala, ngalan n'ya si Teorya
Sa akon natuo, amo si Praktika
Sila ang maengkwentro, diin ang mauna—
Ang teorya gid bala? Ukon Praktika?

Aton pamatian ila'ng panindugan
Kag bana-banaon, aton padalman
Sin-o man malutos, dili pagkadlawan
Panglingaw man lang 'ni, nga aton mapuslan.

Handa na si Teorya, amo man si Praktika
Sila ang mabida sa sini nga aga
Si Teorya mapatunga, siya masaysay una
Baslan ni praktika, tapuson sa husga!

Teorya:

Kilala n'yo ako, ang iwag nga teorya
Wala sang mahimo, ano ma'ng praktika
Kay kon wala ako, wala man sang ubay
Anhon sang praktika kon walay magsaysay?

Ako ang 'gauna, gasunod ang praktika
Ako ang superior, ikaduha lang s'ya
Daw bebe nga bulag ang iya pagmartsa
Kon walay kasanag nga amo ang teorya.

Ang aton programa, isa man ka teorya
Diri ginabase, mga paghulag 'ta
Paano mahambal nga ako segunda

Kay sa kadudulman, ako ang nagamitsa?

Ako'ng analisis, ako'ng kongklusyon
Sa akon abaga ang aton direksyon
Ako ang 'gauna, 'gatalana sang aksyon
Ina lang, amo lang ang mahambal nakon.

Praktika:

Sa inyo nga tanan, maayo nga aga
Kaangay kay Teorya, inyo kilala
Praktika ang ngalan, pundasyon sang tanan
Nga bisan si Teorya, ako ang ginhalinan.

Ako'ng ginbun-agan, teorya sang katawhan
Kon waay praktika, diin mabase ang teorya?
Ako ang superior, ako'ng 'gauna
Ako ang talaksan sang kamatuoran.

Ako ang paghulag, ako ang pag-aksyon
Ako'ng katumanan sang aton direksyon
Teorya walay pulos, wala man sumahon
Anhon ang programa kon wa'y implementasyon?

Sa akon abaga, diri nakatungtong
Mga analisis kag mga kongklusyon
Anhon ta ang mitsa kon wa'y may 'gasulong
Ina lang, amo lang ang mahambal nakon.

Sentensyador:

Aton nabatian, ila panindugan
Akon nahibal-an sila may idugang
Apang kon sa akon, sarang na husgahan
Kon ano ang husto, ako may panugyan.

Sa into nga duha, Teorya kag Praktika
Husto kamo, tama ang inyo ginsaysay
'Di kamo magbulag, kundi magbuligay

kay kon walamo, wa'y madangtan mga bagay.

Kon kamo magbulag, ang masakit magatuhaw
Suhetibo ang ngalan, tubig way pagtin-aw—
Ang praktika bulag, teorya mangin lutaw
Sa mga problema, 'di makapangibabaw!

May empirisismo kon praktika bulag
Dogmatismo naman kon teorya lutaw
Gani magsanto kamo, indi magbulublag
Aton panan-awan, pat-ud magasinaw!

(Agosto 27, 2003)

* * *

Tula-Balita #1: Patay ang Kalbo nga Agila

Kalbo nga agila
Simbolo sang USA
Nasapwan nga patay na
Sa National Zoo, sa Rock Creek Park
Kay sinuhot sang kuring kag kinagat
Malain nga signus sa imperyalista
Kapin nga nagaluya na ang iya ekonomya
Signus sang kamatayon sa gyera!

Tula-Balita #2: Isda nga Frankenstein

May isda'ng Frankenstein
Ginabaligya sa Taiwan
Suno sa bumalakal
Daw 'galangoy sa planta'ng nukleyar
Bangud sa berde'ng duag
Kag nagasanag kon gab-i

“Zebrafish” ini kuno

“Night pearl” kon sa tindahan
Samtang Frankenstein naman
Ang tawag sang iban
Bangud gin-GMO, may DNA halin sa salimbubog
US\$17 kada isa ang presyo
Hambal ni ‘Tay Pulon:
Lain pa gid ini sa “Bt Corn”!

Tula-Balita #3: Diin na ang P1.2 Bilyon?

Ahay...
Binasol ni Biazon ang AFP
Nga wala kuno pokus ang ila atake
Gani nagasinala-sala sa bira sang NPA...
Hambal ni ‘Tay Isko:
“Asta na sa 75 porsyento
sang kusog sang AFP sa NPA nagasaruso
Mapalusot pa kamo?”

Ginkwestyon man ni Biazon:
“Diin na ang P1.2 ka bilyon
nga naperteniser nga galastuhon
sa tulukuron nga 40,000 ka CAFGU
kag 7,000 ka tropang regular nga bag-o?”
sabat naman ni ‘Tay Isko:
“Pamangkuta sa Heneral Angelo!”

Tula-Balita #4: Delikado nga pestisidyo

Delikado nga pestesidyo
Balik naman sa merkado
Ang produkto’ng *Paraquat*
Nga katorse anyos na ginpauntat—
Kay naghimbunanay ang FPA
Kag ang kumpanyang Syngenta

Nga taghimo

Sang amo nga hilo,
Nagadala sang kanser...
Nagkurisong si ‘Tay Eser:
“Maayo siguro ipainom ta ini
sa taga-Fertilizer and Pesticide Authority!”

Tula-Balita #5: Pamalbal sa Nagawelga nga mga Mamumugon

Masobra otsenta ka *goons* kag gwardya
Sang Stan Force Agency nagharas sa welga
Sang mga mamumugon sa SM-Makati,
Ini ang ika-20 nga kalakasan kag pag-atake
Sa masobra tatlo ka bulan na nga welga
Batuk sa walay pasunaid nga kumpanya
Si Henry S yang tag-iya—
Ang ikatlo nga milyonaryo sa Asya
Kag ika-348 nga bilyonaryo
Sa bug-os nga kalibutan sang monopolyo!

Tula-Balita #6: Sin Suporta kay GMA!

Si Cardinal Sin ginbalita
Nga naga-endorso kay GMA,
Ini ang palahid-lahid ni Bunye
Sang ginhambal ni Sin nga si Gloria
Ang “pinakamaayo” nga kandidato
Sa eleksyon sa pagkapangulo
Nagpasalamay man ang totoy nga si Bunye
Sa pahayag sang ECOP* paagi kay Dee
Nga suportado nila ang pagkapresidente
Si GMA
Siling ni ‘Tay Calvo’
“Ti, daw... maliwat pa gid...
Iya-iya lang ina nga indi na magpapili

Tuman kadalokm kasakon

Ang suka n'ya, liwat pa kaunon!”

*ECOP—Employers’ Confederation of the Philippines, si Donald Dee ang presidente sini

Tula-Balita #7: Kuno Kontra-GATT-WTO?

Makadlaw ka—
Kay sadto ang gubyerno ni Gloria
Indi mapunggan, nagakarakasa
Sa pagkumpleto sang katumanan
Sang liberalisasyon, kay kuno kaayuhan
Bisan pa sang pumuluyo ginapamatukan...
Karon kay naglala ang krisis—
Gubyerno sa WTO kuno mabais
Napresyur ang gubyerno nga magbahar
Maghatag gamay nga proteksyon para makaganar
Kag ginagamit na ang kahimtangan sang mangunguma
Nga sa liberalisasyon
Indi na makaagwanta,
Bisan pa man, sa pgkapapet lang ni Gloria
Padayon sa gihapon, liberasasyon nagalarga!

Ang mga pumuluyo, ginaatake si Gloria
Sa indi paghatag subsidyo kag suporta sa mangunguma
Samtang ginabubuan binilyon ka dolyar ang agrikultura
Sang manggaran nga pungsod, angay sang USA—
Ginaatake man ang WTO
Sa ila pagpamilit pa nga entrahan sang dumuluong nga kumpanya
Ang sector sang serbisyo pangpubliko—
Angay sang impormasyon kag edukasyon,
Konstruksyn, bangko kag *insurance*
Kag bisan ang kultura kag isports!

Banggianay:

**Diin ang una, Idea?
Ukon Bagay?**

**Indi na bala mabag-o ang katilingban kag kalibutan?
Ukon may kapasidad ang tawo magbag-o sang tanan?**

**Wala na ang Sosyalismo, kapitalismo ang punta sang
kasaysayan?
Ukon indi pa tapos ang labanan?**

Liyamador:

1.

Maayong adlaw sa inyo nga tanan
Utod kag mga ginikanan
Ari naman kita sa isa ka pagtulun-an
Kita maglinong kag aton pamatian
Sambuwa sang mga idea, panan-awan sa kalibutan.

2.

Tagsa ka tawo may iya'ng pilosopiya
Mga pagpati nga dugay na'ng dala-dala
May ara husto, syempre may ara man nga sala
Gani maayo nga aton matuan-an kag makita
Agud mangabuhi sang husto, isikway sang sala!

3.

Kita ginpapati, ginpadaku nga mga pagpati
Nga human na ang tanan, kay hambal sang pari o hari
Katilingban indi na mabag-o bisan ano pa nga panglinter
Ang kaimulon duna, natural kag ini swerte
Kuno bahala na ang Bathala, siya lang ang saligi!

4.

Ini nga pagpati maugat sa panan-awan sang kalibutan
Kay nahambal na ang pulong, indi na ang human, ang
katumanan
Una ang idea, mau manunuga sang tanan
Siya ang nagakumpas dalagan sang kasaysayan
Kag dili magsupak, ‘di mabali, kay kita ahaw nag tawo lang.

5.

Apang ari si Endo, nagahangkat sini nga panan-awan
Madamo sa ila nga ini benirtuldo, kabutigan
Mabag-o ang mga bagay, ang kasaysayan kag kalibutan
Bangud sang layi sang pagbag-o, ang mga bagay ‘di-human
Ang masa kag ang masa lamang ang tagtuga sang
kasaysayan!

6.

Pamatian naton una si Pare’ng Ayk, o Ike
Kilalang debatedor, kay Endo kabanggi
Iya depensahan ang daan nga pagpati
Kon mag-ulon ka sa manggad, bugay mo ini
Kon ikaw imol, batuna, kay kay ini’ng imo swerte!

7.

Sa liwat maglinong ang tanan, pamatii
Ang mga punto bantayan, indi pagkalipati
Pagtulun-an aton mapulot sa sini nga debate
Apang kon punto nga di kamo kaintyende
Magbayaw sang kamot, ipasulit ‘ta sang libre!

8.

Ike:

Madamo’ng salamat Ginuonng Liyamador nga talahaon
Akon umpisahan, pagplastar sang mga punto nakon
Ang akon panindugan, ara naman sa imo introduksyon
Akon na lang padayunon, mga punto’ng isugpon
Para sa tanan, agud ila binagbinagon.

9.

Una gid, imol man ako, angay sa kadam-an
Apang ano man lang kita sa kalibutan?
Maghimo lang sang husto, kon ano ang ara magpakontento
Kay kita nagakabuhi sa badlit sang kapalaran
Komo imol, indi magkaibog sa manggad sang iban!

10.

Kon kita pigado, may mata ang kalangitan
Siya ang bahala magbugay, binubuot niya matuman
Sa aton pag-antus, sa ulihi kita padyaan
Sa mga malaut kag tonto, sila ang silutan
Sa katapusan nga paghukom, sa pihak nga kalibutan!

11.

Ini nga pagpati kag panan-awan
Sinubli ko pa sa akon katigulangan
Indi naton lubos mahangpan ang tanan sa kalibutan
Kay kita ahaw nga tawo man lang, walay ikasarang
Walay mahimo agud bag-uhon ang tanan!

12.

Sin-o pa ang aton patihan sang kamatuoran?
Kundi ang mga mangin-alamon kay may tinun-an
Ini ang ginatudlo sa iskwelahan, sa simbahan,
Radio, telebisyon, sinehan kag mga pahayagan
Natural ang may hari kay may ginaharian!

13.

Ano pa ang baisan, akon punto ara naman
Kon may mamangkot, akon suliton agud maklaruhan
Kon may magbanggi akon ugaling depensahan
Kay banggianay ini, sa dugang nga kaalaman
Kon ano gid man ang husga sa punta, aton pamatian.

14.

Endo:

Akon umpisahan sa pundamental nga halambalan
Baliskad kay Pare'ng Ike ang akon panan-awan
Una ang material nga bagay sa obhetibo nga kalibutan
Kag ini ang basehan sang kamuklatan sang katawhan
Indi nga una ang pulong ukon kamuklatan.

15.

Ang kamuklatan sang tawo repleksyon lang
Kon ano ang obhetibo nga bagay sa kalibutan
Apang ang tawo may utok nga makasarang
Magproseso sang suhetibo nga “kaalaman”
Kag mangin lutaw sa obhetibo nga layi sang kadunaan
kag katilingban.

16.

Ang ginatumod ko ang iskolastikong kaalaman*
Lutaw sa obhetibo, sa praktika indi mapamatud-an
Nagatiyog sa tautolohiya: diin ang mauna, itlog o ang mus-
an?
Para sa ginagutom, ini indi gid mapuslan
Ini ang benirtuldo kag sa tawo pagpaniplang!

17.

May ara man panan-awan
Nga nagapakanubo sang aton positibong ikasarang
Komo, ahaw tawo lang, indi kita makabag-o sang katilingban
Kag indi mahangpan kon ano gid ang kalibutan
Nagakabuhi kita nga sa misteryo, kalibutan sang
katanhagaan!

18.

Balatian man ini sang suhetibismo
Sa ngalan sang Agnostisismo-- **
Ang pinakalala nga saray sang empirisismo
Kag nagapiang sang kapasidad sang tawo magbag-o
Gani “bahala na ang bathala”, sa iya magtuo!

19.

May materyalista man nga panan-awan
Nga indi husto, arbitraryo kag di-makatarungan
Ginasikway ang “sagrado nga bathala”, apang ginabutang
Ang tawo nga walay mahimo, walay ikasarang
Sa mga layi sang naturalisa indi makasagang!

20.

Ang ginatumod ko naman amo ang neo-positibismong***
panan-awan
Angay sang agnostisismo, empirisismo man ang dangtan
Kay para sa ila, kita tawo man lang—walay ikasarang
Sa pagpanday sang ila kapalaran, pagbag-o sang ila
kahimtangan
Magsalig na lang sa kumpas sang bathala, ang gamhanan sa
tanang!

21.

Ang husto nga panan-awan ara sa Materyalismong
Diyalektiko
Ginabutang sini ang katawhan nga pwera’ng buhi kag
aktibo
Panan-awan nga moderno kag syentipiko, tanan nagabag-o
Ang praktika sini ‘gahatag kapuslanan sa kabuhi sang tawo
Diri nasandig ang akon panan-awan sa pagserbisyo sa
isigkatawo.

22.

Magluwas diri, tanan nga panan-awan sa kalibutan
Lunsay haka-haka, suhetibo, sayup, kabutigan
Nga nagluntad, gin-imbento agud alagaran
Ang interes sang mga agalon, emperyo kag kaharian
Agud magluntad kag magpabilin ang paghimulos kag
kapigusan!

23.

36 Mga Hilwalaybay nga Walay Prosodyo.doc

Siling ko na, ang kamuklatan repleksyon lang
Sang obhetibo nga mga bagay sa kalibutan
Sa pagbag-o sang mga bagay kag katilingban
Nagabag-o man ang kaalaman, mga pagpati kag kaisipan
Pundamental ang bagay kag praktika sangsa kamuklatan!

24.

Praktika ang talaksan sang obhetibo nga kamatuoran
Indi ang lohikal nga implikasyon sa suhetibo nga kaisipan
Nagabag-o ang mga bagay sa independyente nga layi
Indi sa aton suhetibo nga kagustuhan
Gani dapat padayunon ang pagtukib sang kamatuoran
Santo sa mga layi sang diyalektika,
ang layi sang pagbag-o nga aton kaptan.

25.

Akon nahangpan man nga nagaluntad sa kalibutan
Ang angay kay Pare'ng Ike nga pagpati kag panan-awan
Kay kita produkto sang atrasado nga katilingban
Nga tuyo ipabilin sang nagaharing sahi nga hakugan
Kag ulihi ko na lang gani ini nahangpan.

26.

May moderno na nga kaisipan dala sang pag-uswag sang
katilingban
Ebidensya ang pag-uswag man sang kasaysayan
Apang ginapunggan ini sang reaksyunaryong kaisipan
Sang nagaharing imperyalismo, kag local nga kumprador-
asyendero
Kay sa sini nga sistema sila nagabenepisyu!

27.

Ang ila'ng atrasado'ng kaisipan ang ginapaluntad
Ila instrumento ang estado, kita ila ginabulag

Agud padayon kita nga piguson kag himuslan
Kag idikdik sa aton kaisipan “badlit ini sang kapalaran”

Gamit nila ang masmidya, simbahan, iskwelahan
Moderno ang porma, apang atrasado ang kaundan!

28.

May material nga ugat ang aton kapigusan
Ini ang banggianay sang makasahi'ng interes sa katilingban
Kita ginahimuslan kag ginapapati nga normal lang
Gani mag-antus kita, hala antus, total may langit man
Magsunod sa pulong, magtuon bisan indi nahangpan
Ang di-magsunod—sa impyerno silutan sa katubtuban!

29.

Sa aktwal nga katilingban, sa layi sang estado magsunod ang
tanang
Walay sin-o nga maglabaw pa kuno sa kasuguan
Apang sin-o ang ginapatay, ginasilutan, nagakamusdok sa
bilanguan?
Kundi ang mga imol, kita nga indi pilakan!
Hilway nga langit sa imperyalismo, kumprador-asyendero
Kag impyerno naman sa aton nga pigos kag ginahimuslan
Ang pagbato, pagrebelde, mortal kag daku'ng kasal-anan
Ini ang orden sang kalibutan!

30.

Diin karon ang obhetibo nga katarungan?
Ang matarung nga kawsa kag orden sang katilingban?
Ara sa mga anakbalhas, sa masang tagtuga sang kasaysayan
Sa pagpamuno sang proletaryo, sarang bag-uhon ang
kahimtangan
Syensya sang rebolusyon aton tun-an kag kaptan
Labi nga isulong sa lubos nga kadalag-an!

31.

Ako nagapanindugan sapagbag-o, katilingban makambyo

Indi human ang mga bagay, padayon nga nagabag-o
Ini ang layi nga indi mapunggan sang mga reaksyunaryo
Gani ginhakos ko na ang kamuklatan/panindugan sang
proletaryado
Ang mapanghilway nga panan-awan sang Marxismo-
Leninismo-Maoismo!

32.

Ginpamatud-an na sang kasaysayan
Nga sarang mabag-o ang katilingban
Sa panahon sang esklabo- mga ulipon naghimakas kontra sa
ila agalon
Sa panahon sang pyudalismo- mangunguma kag burgesya
nagbagsak sang mga monarkiya
Sa panahon sang kapitalismo- nagapadayon ang paghimakas
sang pumuluyo agud ibagsak ang salin nga mga
agalon mayduta kag burgesya
sa pagpamuno sang proletaryado
Sa aton, ang demokratikong rebolusyon pa-sosyalismo ang
padulungan
Tubtub madula ang paghimulos kag pagpamigos sa
katawhan!

33.

Ike:

Apang tapos na ang estorya, mahal nga abyan,
Sistemang kapitalismo ang punta sang kasaysayan
Ang sosyalismo nga hambal mo, indi bala napaslawan?
Diin na ang USSR, Tsina, Europang nasidlangan?
Indi balas a kapitalismo sila lunsay nanumbalikan?

34.

Siling ko na gani nga indi mabag-o ang kasaysayan
Permanente ang mga sahi, natural nga may ginaharian

Gani batunon na lang naton ang kamatuoran
Ang sosyalismo-komunismo bangungot nga damgo lang

Indi ini malab-ot kay handum nga utupyan!

35.

Endo:

Indi ako mag-atras, mahal nga abyan,
Matuod ang kawsa sang sosyalismo ginluiban
Aktwal nga nagluntad na ini sa halos katunga sang kalibutan
Sa pagpangibabaw sang rebisyunismo, indi pa tapos ang
kasaysayan
Tuluka, nagabato sa pwera sang reaksyon ang katawhan!

36.

Agud inyo mahibal-an, sa katilingban masalimuot ang
pagkambyo
Indi ako namag-o sa pagpangibabaw sang rebisyunismo,
Sa temporaryo nga kalutusan sang sosyalismo—
Wala man gani katibawasan ang kapitalismo
Sa malala nga krisis, internal sa sistema mismo!

37.

Gani kon ang sosyalistang pungsod nag-atras sa kapitalismo
Naglala lang ang paghimulos sa anakbalhas, sa proletaryado
Gani layi nga magapadayon ang paghimakas sang katawhan
Kag ini maathag naman napamatud-an
Sang kongkreto nga hitabo, akon ikaw hatagan.

38.

Nagmadinalag-on ang “Komuna sa Paris” sang 1871
Kag linutos ini sang reaksyunaryong burgesya sang Pransya
Apang sang 1917, nagpangibabaw ang makusog nga
diktadura
Sang proletaryado kag nagbaskog pa gid sila
Kon ang sosyalismo ginluiban, ang proletaryong rebolusyon,
ang pagbangon indi mapunggan...

Indi bala ang burges nga rebolusyon sa Pransya
Nagdaug man apang binagsak sang mga Bourbon ang

40 Mga Hilwalaybay nga Walay Prosodyo.doc

burgesyá

Kag nagbalik sa paghari ang monarkiya?
Maathag, abyan, nga wala nagauntat ang kasaysayan,
komo may pag-atras sa isa daan nga sistema...

39.

Sa linibo-libo ka tuig nga pyudal nga paghari sa Tsina
Sang mga gamhanan nga imperyo kag mga dinastiya
Madamo nga beses binagsak sila sang mga esklabo-
mangunguma
Apang nagabalik-balik lang ang paghari nga pyudal sa ila
Tubtub nag-entra ang burgesyá—asta nagbulos sila
Bisan pa man, ang Mandarin nagpabilin pa!

40.

Sa Pilipinas, 300 anyos kita pyudal nga ginharian
Sang Kolonyalismong Espanyol, sadto sa kalibutan
gamhanan
Indi bala ginatos nga pag-alsa ang ginlunsar sang mga
mangunguma?
Tubtub naabtan sang Rebolusyong 1896 nga nagpukan
Sang gahum sang Espanyol, apang inagaw sang
imperyalismong USA
Ang tuman kamahal nga kadalag-an...
Apang wala nag-untat ang paghimakas, nagpadayon ang
kasaysayan!

41.

Naghari ang kolonyal nga gahum sang USA sa aton
Kag nagpalagyo sa panahon sang pagpangsakop sang Hapon
Nagbato ang pumuluyo, nalutos ang Hapon sa gyera
Apang ang tuso nga Kano, nagbalik naman sila
Kuno mabulig, apang traidor, tampalasan,
Gintukod sini ang malakolonyan nga panguluhan
Pilipinas, asta subong ila ginhigtan!

42.

Sa una nga paglantaw, halos indi gid man
Halos indi masarangan sang masa pagkambyo sang
katilingban

Apang tan-awon sa matayog nga panan-awan
Sa denikada asta siglo nga hantal sang kasaysayan
Ang pagbag-o nagaluntad gid man, aton matukiban
Bangud wala nagabalik-balik ang kasaysayan.

43.

Subong, kusog sang rebolusyon nagabaskog
Sa mga isla, rehiyon sa bug-os nga pungsod
Nagatipon pa lang sang kantitatibo nga pagbag-o, kadalag-an
Tubtub malab-ot ang kalitatibo nga pagbag-o sa katilingban
Apang maathag, bisan pa man.
Binagsak si Marcos, Estrada sa Malacanang
Ini tubtub lubos nga mabag-o sistema sang katilingban!

44.

Subong padayon sa pagmartsa—
Tagtuga sang kasaysayan ang masa
Bangud sang imperyalismo ginapatay sila
Nga sobra cien anyos nga nagpuga sa ila
Walay bathala nga nagkunsad agud maluwas sila
Sa malaba nga kuko sang mapintas nga agila
Ang simbolo sang imperyalistang USA.

45.

Wala nagapundo sa sistemang kapitalista-imperyalista ang
kasaysayan
Indi ang imperyalistang USA ang tagsalbar sang kalibutan
Ini komon nga kaaway sang sangkatawhan
Nga subong higante nga nagadugo sa linibong kapilasan
Gikan sa minilyon ka bangkaw sang pigos nga katawhan
Nga nagarebolusyon sa lain-lain nga kapungsuran...

Sa Asya, Pilipinas isa na,
Nepal, Turkey, Iraq, Peru, Colombia,

Indi ko na maisa-isa, pero kon interesado ka magtuon
May dokumento ako, imo tun-an kag basahon.

46.

Gani pasangkara ang imo painu-ino, abyan ko,
Indi ka mag-“paka sa bubon” nga kalibutan gamay nga
sirkulo

Ara sa kamot sang anakbalhas ang pagbag-o
Sa makasaysayan nga papel sang pagpamuno sang
proletaryado

Kag sa Pilipinas, paagi sa aton dungganon nga Partido...

47.

Ini lang ang akon masaysayn sa inyo
May kahigayunan oa nga magkapadalom kita sang husto
Padayunon ta ang pagtuon, indi na ko magpalawig sap unto
Kon ano gid man ang husga, handa man ako!

48.

Taghusga:

Whew! Makapoy man nga akon obligado sundan
Ang mga punto nga nagailig, nagabaha lang,
Agud akon lamang mabana-bana maid-iran
Sin-o ang husto sa magkabaliskad nga panan-awan
Nga sa aton matag-adlaw nga paghulag,
May daku nga kabilinggan.

49.

Nabatian naman ninyo, magkabanggi nga panan-awan
Daku nga liksyon, pagtulun-an nga dugang sa kinaalam
Nakaabot na kita sa kon diin nga bahin sang kalibutan
Kag panahon sang kasaysyan-
Base sa ila pagsaysay, akon nakit-an
Kon ano ang nagakasanto kag ang kamatuoran

Si Pare’ng Endo ang obhetibo, apang kamo makahusga man
Kay kada isa dapat magpanindugan!

50.

Akon lang ibilin, antes kita magbulublag sa pagpauli
Banggianay ini, apang sa paghulag naton ikabuhi
Bag-uhon naton ang daan nga kaisipan sa husto magpili
Sa pilosopiya, panan-awan sa pagbag-o
Kay kon indi, nahibal-an naman ninyo
Sa pagpahimunong, malawaan ang kaldero!

51.

Magdisisyon kita para sa kamatuoran
Bag-uhon ang kaugalingon, pataason angkamuklatan
Kabuhi naton hawanan sang katanhagaan
Magpadayon sa pagpanday sang kasaysayan
Maghimakas, mag-aktibo sa aton rebolusyonaryong
kahublagaan!
(September 13, 2003)

* iskolastikong kaalaman—suhetibismo, ang paghimo sang mga kongklusyon sa lebel lang sang pamensaron kag wala ginatilawan sa praktika sa gwa sang pamensaron

**agnostisismo—empirismo, ang pagpati nga wala kapasidad ang tawo maghangup sang mga bagay amo man sa kapasidad sang tawo sa pagbag-o sang katilingban kag kalibutan

***neo-positibismo—empirismo, ang pagpati nga ang tawo indi makasagang ukon mag-atubang sa mga layi sang naturalisa. Kabahin ini sang mekanikal nga materyalismo.

Sulat ni Ka Ariston Remus*
Sa mga CAFGU

1.

Madamo nga beses
Nagpakig-angut kami sa inyo
Sa pag-athag nga ang pagka-CAFGU,
Ang pag-alagad sa interes sang sunong nga gubyrerno
Sang dalagku nga kumprador-asyendero
Indi solusyon sa gutom ninyo...
Kabay nga sa ini nga kahigayunan
Makapamensar kamo
Sa pagbiya na sa serbisyo:
 ang pag-CAFGU!

2.

Nakita naman ninyo,
Ang NPA, sa suporta sang masa kag kaalyado
Padayon nga nagakusog, nagabaskog,
Samtang ang AFP nga inyo ginaupdan
Gina-anay, ginaut-ot sa sulod—
Mabaskog lang sa armas,
Apang mahuyang ang tindog
Manubo ang morale,
Sa malawigan nga inaway nagatalikod.

3.

Gin-gasgas kamo sa tudo-gyera
Sa mandu sang Kano nga imperyalista
Nga ginapikoy naman sang tuta nga si GMA
Batuk kuno sa mga “terorista”
Pero indi bala
Ginbuyagyag na nanday Trillanes sa ila pag-alsa
Ang “Oplan Greenbase” nga gubyrerno kag militar man
Ang nagapangbomba
Sa publiko nga lugar, pareho sa Mindanao

Kag ipasibangud sa mga “terorista”?
Karon, indi bala nga gubyrerno ang matuod nga terorista

Ti, mapadayon pa bala kamo upod sa ila?

4.

Kamo, imol nga CAFGU mga mangunguma man
Kabahin kamo sang imol nga amon ginaalagaran
Indi tani kami gusto nga maglab-ot pa
Nga kita maglukpanay kag maglainay buot
Kuntani, ang inyo inagihan sa bukid
Makuhaan sang liksyon sin-o gid ang nagaulikid
Sa mga pumuluyo kag sa inyo kahimtangan
Sa matag-adlaw nga krisis sa katilingban.

5.

Isa lang ka halimbawa,
Ang natabo kay Loreto Ellana**
Kag iban ninyo nga kaupdanan ng nasamaran
Si Loreto sa ospital ginpabay-an
Nagdangup sa instasyon sang radio
Ang pamilya, nangayo tabang sa publiko
Bisan pa sang ulihi dinala sa kampo militar
Ang iban pinabay-an, ginpromisahan lang
Indi maayo ang pagtratar...
Ti, ano ang nakuha ninyo
Sa pagka-CAFGU?

6.

Gani panumduma ninyo sang maayo

Samtang indi pa ulihi ang tanan
Indi kamo magpatiplang
May panahon pa nga magbag-o...
Maghalin na kamo sa pagka-CAFGU!

(Septyembre 26, 2003)

* halaw sa sulat ni Ariston Remus, tagpamaba sang Napoleon Tumagtang Command sang NPA sa nabagatnang Panay

** katapu sang CAFGU nga nakumpol ang duha kamot sang aksidente nga nahulog ang ila salakyan sa pil-as sa Igtubli, Tubungan, Iloilo sadtong Hulyo 7, 2003 samtang nagaoperasyon kontra sa NPA sa okasyon nga manug-abot sa GMA. Disisays ang nasamaran sa mga kaaway kag isa ka sarhento ang napatay sa amo nga aksidente.

Walay Tig-ulo

May isa ka kaupod, si Ricardo
Nadakpan kag ginpriso
Siya gintortyur agud manugid sang husto
Apang siya nagasabat lang: “wala ako kabalo!”

Natak-an ang imbestigador nga tuso
Dayon niya saywar: “Andaman mo,
Indi ka magsugid?
Patyon namon bata mo!”

Nagsabat si kaupod Cardo:
“Ina galing ang malain sa inyo
Layi sa inaway ginasupak ninyo!”
Dayon niya tulok ang imbestigador nga kalbo

“Andaman mo kon makaggwa ko,
Lagson ko man ang bata mo!”

Siguro nakulbaan man ang kalbo
Dayon niya barangisi, nagkalot sang ulo:
“kaw naman, hooo,
Daw indi ka na malahugan, moo!”

(Agosto 30, 2003)

Gloria Tabugon

Adaptasyon: “Spaghetti ...”

1.
Ay, tatay ko masakit ang ulo ko
Masakit ang t’yan ko
Gutom, gutom, gutom...
2.
Ay, anak ko, masakit ang lawas ko
Masakit ang kilid ko
Ka-poy sa tra-ba-ho...
3.
Ang sweldo pababa, pababa, pababa
Ang bugas pataas, pataas, pataas
Ang sweldo pababa, pababa, pababa
Balaklon pataas kag pataas!
4.
Pamati kamo,
Pamatii ninyo
Ngaa may gutom

Kulang sang pagkaon
Kulang pa man sang bulong

(liwaton ang: 1-3)

5.

Pamati kamo,
Pamatii ninyo
Kami ‘gapabalhas
Kami ginapuga
Dugo na ang nagakahubas
(liwaton ang: 1-3)

6.

Ang gusto ni Gloria
Himuslan pa kita
Gani magprotesta
Pahalidon na siya
(liwaton ang: 1-3)

7.

(Isugpon)
sweldo, pataasan...
Bugas, panubun...
Sweldo, pataasan...
Balaklon panubun, panubun!

Si Gloria pahalinon
Si Gloria tabugon
Si Gloria pahalinon
Si Gloria lutuson!

(Septiyembre 2003)

Para kay Kaupod Anak*

(sa ika-9 nga pagsukat sang iya pagkamartir sa engkwentro)

batuk sa tropang Amerikano kag AFP sadtong “Balikatan Exercises ’94”
sa Sebaste, Antique)

Kaupod, nagailig pa ang tubig sa suba sang Sigan
Nga gin-ulaan sang imo dugo,
Nagailig pa ang tubig sa Carit-an,
Mensislig kag Kataw**
Wala pa natinog ang Bukid Madyaas
Amo man ang Bukid Talaptap,***
Ara pa kami sa amon pangako
Tuluka, Kaupod! Ara ang mga tropang Kano
Nagalambiyong sa aton kadutaan,
Mga mananakop nga tampalasan—
Katulad mo, handa namon sila batuan
Tubtub sa lubos nga kahilwayan!

(Septyembre-Okt 03)

—

* Si Alexis “Ka Anak” dela Cruz, 18 anyos, martir nga hangaway nga taga-Osman, Malinao, Aklan. Upod siya sa isa iskwad sang NPA nga naka-engkwentro sa isa ka kumpanya nga pwera ululupod nga tropang Amerikano kag tuta nga AFP sadtong Septyembre-Oktubre 1994 sa Suba sang Sigan, Sebaste. Sa nagluntad nga duha ka hugnat nga engkwentro napatay ang duha ka tropa sang AFP kag isa ang malubha nga napilasan. Matapos ang isa ka simana, ginbalikan ang bangkay ni Ka Anak kag ginlubong sa kilid sang amo nga suba. Sang ulihi, ginkutkot naman ang iya tul-an kag ginbalik sa iya pamilya.

** mga sapa sa bahin sang Sebaste

*** pinakamataas nga bukid sa Panay ang Madyaas, ang Bukid Talaptap amo ang lindero sang Aklan-Antique

Bilin ni Ka Amang (2)

Si Ka Amang rebolusyonaryong gerilyero
Sa tatlo ka henerasyon sang rebolusyon, siya beterano,
Sa kaangay sini nga panahon sang pagpang-atake sang
kaaway

Akon madumduman ang iya ginlaygay
Sa mga ulihi'ng henerasyon sang ma Pulang hangaway
Sadtong isa ka bes nga kami nakalabay
Sa iya gamay nga balay:

Kasugpon kamo sang wala namon matapos nga paghimakas
Salamat sa mga pagpanadlong, kita nakabutwas
Bilin ko lang, halungi ang inyo armas,
Pataluma ang igbalatyag ninyo;
Ginasiling nga kon may aso, may kalayo
Apang siguruha gid, kay sa talon,
May hugom man ang kalayo;
Mangin mahalong sa sapa kon maglapak
Itasok ang tiik agud tubig indi magtamsak;
Magmaanting sa mga lagtik kag tunog
Siguruha kon ang lupok linte ukon daguob;
Tandai ninyo, may ugayong man ang lupa kon maglinog!
Sipata ang mga mata, kapin kon bag-ong bugtaw
Sa panahon kag sitwasyon sang pagpulaw-pulaw
Kadaku sang tentasyon, katuyo kag pag-alerto
nagaagaw-agaw
Pat-ura ang makita nga aninaw...

Labi sa tanan,
Indi pagsaligi sang lubos ang igbalatyag
Pataluma ang pamensaron, ang mapang-analisa
nga kapasidad
Sa mga pagtuon, diskusyon, miting indi magkataka
Permi magpangusisa, magpamangkot, magbasa
Mas daku ang bentaha ninyo subong kay kadamo
sang liksyon
Dugang nga kinaalam para sa pagsulong
Wala sang gunggong nga kumander kag hangaway

Kon hakos naton ang layi sang banggaianay...
Padayunon ang pagkamalapit kag pagpalangga sa masa
Sila ang sandigan naton nga mga gerilya
Ano man katalom sang aton igbalatyag, hanas sa teknika,
Madamo nga nahibal-an nga teorya,
Tanan ini mangin walay pulos kon wala sila
Bangud ang aton base nga indi maagaw sang kaaway
Ara sa tagipusuon nila!

Permi ko ginadumdom kag ikabuhi
Bilin sang Kaupod, hiyas sang pamensaron nga pinili
Ang hangaway sang pumuluyo, matuod ginapanday
Sa teorya, praktika, organisasyon, pulitika kag militar
Sa malawigan nga inaway banwa nga isa ka syensya!

(Sept 17/03)

* * *

Kahandaan

Sini nga hapon
Ang bug-os nga pwersa nagtipon
Sa paghanda sa isa ka mobilisasyon,
Naghambal ang CO:
“Mga Kaupod, may aton nga misyon
ang target nga kaaway ara sa sona naton
banatan ang maluya nga bahin
ina ang aton himuon...”

May gamay nga paglinong.
Ang CO nagpadayon sa pagpulong:
“Gusto sang Kumand pamatian

halin sa mga opisyal sang Abe, Baking, Kaloy
kag sa inyo man nga mga hangaway

kon ano ang inyo balatyagon—
ang gusto mag-upod sa inaway
kag ang indi pa handa mag-upod
mahimo kamo magpaabot...”

Kada opisyal nagpamulong-pulong
Ginsundan sang mga Pulang hangaway—
Ang tanan handa mag-upod
Maghalad sang kabuhi kon kinahanglanon
Lamang bisan sang tag-isa ang kaaway
Kay ini may katuwang nga pagluya sa panguntra
Kag pagbaskog sa hangaway sang banwa.

Nagbilin ang CO sang iya tinaga:
“Indi ang tanan maupod sa pang-istrayk nga pwera
may iban nga pangkombat nga suporta
ang kumand amo ang magtalana
ang tanan sunod sa mandu!”

Nagtakup ang pulong
Nga duag pula ang kasisidmon
Dunga sa pag-amba sang isa ka ambahanon
Nagadabdab ang dughan sang mga hangaway
Kag mga opisyal—ang kaaway lutuson!

Sa pagtakup sang kasisidmon
Nagmartsa na ang pwera sa sidlangan padulong
Tubtub sila nadula, ginlamon sang kagab-ihon!

(sept 20/03)

Ang Rear Guard

Maanting ang igbalatyag
Sa pagbantay sa likuran
Pagtago sang mga agi
Sang linya nga naglatay
Masipat ang mata, bisan dulom man
Aligmat sa mga katalagman...
Ingkaso makabunggo sa kaaway sa unahan
Madasig siya magsuporta
Kon diin ang kinahanglanon...

Makita niya ang bilog nga linya kag pila
Makahibalo magkomuplahe,
Maglusot sa kumplikado nga kahimtangan
Makahibalo magprente,
Magtipon sang mga pilason
Magbulong, magpakaon...
Sila ang organisado nga masa
Ang aton sandigan sa likuran
Nga nagahulag sa ubay sang Partido sa unahan
Isganan nga hangaway, wa'y pagpang-alang-alang!

(20 Sept 03)

* * *

Ang Scout Ranger Sa atubang sang Pulang Gerilya

Si Daniel kag Gabriel* nga nag-abot na
Anak ni 'Tay Lando, nahanunga'ng mangunguma
Sa pagbakasyon sa ila baryo, sakop sang sonang gerilya,
Halin sa Mindanao, ang ila buhok malaba
Pikahon ang lawas, sa kombat ginagarantiya
Sa wala ginalauman, may nanagbalay sa ila
Mga kadre sang Partido kag hangaway sang NPA
Nga maistorya sa ila...

Gilayon nanday Daniel kag Gabriel nadumduman
Sang bata pa sila sadto kahulid sa banig
Sa ila balay ang mga NPA
Mga ‘tito’ kag ‘tita’ ang tawag nila
Sa pagkaon, kasalo sa lamesa,
Sa pagkilala sang armas, tinudluan sila
Karon ari naman ang mga ‘tito’ kag ‘tita’ nila
Tugas sang panindugan, nagapadayon sa kawsa
Nga sa ila paghangup, para maka-duta
ang mga mangunguma
Samtang sila subong mga scout rangers na
Matapos pinadpad sang kahimtangan
Ginsipak sang panahon,
Madamo na sang hitabo, malawig nga saysayon...

Ang ila mag kamot naglamano
Dayon nila sambit—
“Wala kami tuyo magkontra sa inyo mga Tita kag Tito,
ang amon iya pangabuhian lang
bangud wala kami liwan nga palangitan-an
nakita man ninyo ang amonkahimtangan...”

Nagsabat dayon si Kaupod Edgardo
“Ginpaathag na sa amon ni Tatay ninyo,
nagsulat man gani kami sa inyo—
malawig nga panahon nga wala kami nakabalik
diri nga baryo, gani wala man kita nakaestorya maayo,
nahibal-an namon mapintas ining gyera
kag ginasuyop kamo sang sistema
mariit ang Basilan, indi bala?
Dali, pwede kita kapangape kag kaestorya?”

Sa amo man gihapon nga lamesa
Nag-atubangay ang scout rangers kag Pulang gerilya

Mamag-an ang buot sa kada isa
Isa lang ang pat-d: padayon nga paathagan sila

sang mga kaupod
Kag bangud bukas nga magpamati ining mag-utod
May positibo nga bungahon ang kagab-ihon,
Positibo para sa rebolusyon!

(Septyembre 19, 2003)

* pangalan sa paghinago

Para kay__

The morning mists
Of cold season
Thrust their way
On the mountaintop
Capping her head
Like a crown of glory—
Remembering,
Celebrating that day
When we held our hands
In sacred vows of love
Sixteen years ago...
We've got no wealth
Nor child begotten
Only that love
That's greater than love
Growing ever beyond
Years that passed by...

(sept 27/03)